

The Inherent Bond between Purim and the Beis Hamikdash

שמות כ"ה

(ח) וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם:

רמב"ם ספר המצוות מצוות עשה כ

היא שצונו לבנות בית הבחירה לעבודה, בו יהיה ההקרבה והבערת האש תמיד ואליו תהיה ההליכה והעליה לרגל והקבוץ בכל שנה. והוא אמרו יתעלה "ועשו לי מקדש" (שמות כ"ה:ח). ולשון ספרי שלש מצוות נצטוו ישראל בעת כניסתן לארץ למנות להם מלך ולבנות להם בית הבחירה ולהכרית זרעו של עמלק. הנה התבאר שבנין בית הבחירה מצוה בפני עצמה. וכבר בארנו שזה הכלל כולל מינים רבים שהם המנורה והשלחן והמזבח וזולתם כלם מחלקי המקדש והכל יקרא מקדש, וכבר ייחד הצווי בכל חלק וחלק. אמנם אמרו במזבח "מזבח אדמה תעשה לי" (שמות כ"כ) שיחשב בזה שהיא מצוה בפני עצמה חוץ ממצות מקדש.

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת צו (יד) ו:ב

וכן אמר ר' שמואל בר אבא אמר הקב"ה לישראל אע"פ שבה"מ = שבית המקדש = עתיד ליחרב והקרבות בטליון לא תשכחו עצמכם לסדר הקרבות אלא הזהרו לקרות בהן לשנות בהן, ואם תעסקו בהן אני מעלה עליכם כאלו בקרבות אתם עוסקים, ואם רצונך לידע בא וראה כשהקב"ה מראה ליחזקאל את צורת הבית מה הוא אומר הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם ומדדו את תכנית (יחזקאל מג) אמר יחזקאל לפני הקב"ה רבש"ע עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית וכתוב אותו לעיניהם וישמרו את כל צורתיו ואת כל חוקותיו וכי יכולין הן לעשות הניח להם עד שיעלו מן הגולה ואח"כ אני הולך ואומר להם, א"ל הקב"ה ליחזקאל ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל, א"ל הקב"ה גדול קרייתה בתורה כבנינה לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה ובשכר קרייתה שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקין בבנין הבית.

נצי"ב שמות כ"ה:ח

והענין, דכל פרטי המשכן מכוונים נגד כל פרטי עולם שברא היוצר יתברך והוא שוכן בכלל העולם, וצויה ה' שיעשו תואר כל העולם בבנין המשכן וכליו, והראה הקב"ה למשה תואר כל העולם כאשר יבואר במקרא הסמוך. ובזה שנכלל במשכן תואר העולם בכללו היה אפשר להשכין שכנית ה' שמה. ואחר שכן, נמצא שכמה ענינים שפירש הכתוב שיהיו כך וכך, והיה נראה לנו שאינם אלא קיום הבנין בטוב, כמו חמשים לולאות של היריעות, היה נראה שאינם אלא כדי לחבר את היריעות, ולפי זה אם לא היה אחד מהם פרוץ להקרט שלו אינו מזיק ומבטל קיום המשכן. אבל לא כן הדבר. אלא כך ההכרח לפי בנין העולם שנעשו הלולאות נגדם דוקא חמשים לולאות פרופות להקרטם, ואם יחסר אחד מהם הרי אינו בתואר העולם ואין השכינה יכולה להיות בתוכם.

אלשיך שמות פרשת כי תשא פרק לא

ואם כן כיון שהמשכן אין השראת שכינה בו מצד עצמו כי אם באדם כמה דאת אמר (לעיל כה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, כי בתוכו לא נאמר אלא בתוכם שהוא כי היכל ה' הוא האדם וממנו יתפשט אל המשכן. ואם כן אמור מעתה איך בשבת שהאדם הוא היכל ה' יעשה מלאכה במשכן שהוא עצמו מצד עצמו אין בו שכינה אלא ממה שנמשך לו מן האדם, שעל ידי היות האדם היכל ה' נמשך אל המשכן:

אור החיים שמות כ"ה:ח

ושכנתי בתוכם – ולא אמר בתוכו לומר שהמקום אשר יקדישו לשכנו יהיה בתוך בני ישראל שיקיפו המשכן בד' דגלים.

כלי יקר שמות פרשת תרומה פרק כו

ובא הרמז בארזים אלו למה שנאמר (תהלים צב יג) "צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה", ומאחר שגוף הצדיק נמשל לארז זה על כן השכין ה' יתברך שכינתו תוך מחיצת עצי ארזים ללמוד בקל וחומר שהוא שוכן גם בתוך בני ישראל שנמשלו כארזים על מים וכמו שנאמר (שמות כה ח) "ושכנתי בתוכם" בתוכו לא נאמר אלא בתוכם לומר שעיקר השכינה בעבור ישראל.

מסכת תענית כט.

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה - כך משנכנס אדר מרבין בשמחה.

רש"י שם

משנכנס אדר - ימי נסים היו לישראל: פורים ופסח.

הליכות שלמה פורים פרק יח הערה 36

ואמר רבנו דהא דאמרו "מרבין בשמחה" אין הכוונה שיש להרבות בפעולות של שמחה דוקא אלא עיקר הכוונה להסיר מלבו בימים אלו כל דאגה ועצב.

שפת אמת תענית שם

שם בגמ' כשם משנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה, לולי פירש"י משום פורים ופסח, ויותר נראה מהא דתלי לי' באב משום שבאדר הי' קיום הקרבנות והמקדש דבאדר זמן שקלים לחדש בניסן התרומה חדשה ונדבו בני' בשמחה שקלי הקודש וכמבואר כמה פעמים בפסוק כשהתנדבו בני' למקדש הי' שמחה גדולה בעולם, וכיון שקבלו עליהם בשמחה נדבת הלשכה עדיין השמחה נמצא באדר וכשקורין פ' שקלים מתעורר זה:

מסכת מגילה יד.

אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה: ומה מעבדות לחירות אמרינן שירה - ממיתה לחיים לא כל שכן? - אי הכי הלל נמי נימא! - לפי שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ... רב נחמן אמר: קרייתא זו הלילא, רבא אמר: בשלמא התם הללו עבדי ה' - ולא עבדי פרעה, אלא הכא - הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשוורוש? אכתי עבדי אחשוורוש אנן.

מסכת מגילה יב.

"בהראתו את עשר כבוד מלכותו" אמר רבי יוסי בר חנינא: מלמד שלבש בגדי כהונה: כתיב הכא "יקר תפארת גדולתו" וכתוב התם "לכבוד ולתפארת"....
... "והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שונים" - משונים מיבעי ליה! אמר רבא: יצתה בת קול ואמרה להם: ראשונים כלו מפני כלים ואתם שונים בהם?

מסכת מגילה טו.

"ויאמר לה המלך לאסתר המלכה מה בקשתך עד חצי המלכות ותעש", חצי המלכות ולא כל המלכות, ולא דבר שחוצץ למלכות, ומאי ניהו - בנין בית המקדש.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תשעה באב תקס"ב

כן התקינו שהעורך שלחן לעשות סעודה לאורחים, מחסר ממנו מעט ומניח מקום פנוי בלא קערה מן הקערות הראויות לתת שם.

מור וקציעה שם

...לכן בדין לאסור יותר בשל מצוה, כגון דנשואין וברית ובסעודת מרעות וכל דכוותה, דאיכא שמחה. מ"מ בסעודת שבת וי"ט. נ"ל לא מבעיא דשרי, שאפי' בט"ב בו מעלה על שולחנו כסעודת שלמה, אלא איסורא נמי איכא, אם מקומו ניכר בשולחן שפנוי מקערה הראויה לתת שם, שאפי' בימי אבל אסור להראות שום דבר של פרהסיא.

מור וקציעה סימן תרצ"ה

נ"ל שאין צריך להזהר בסעודת פורים לעשות זכר לאבלות ירושלים כיון דחייב לבסומי בפוריא עד רלא ידע כו'.

ביאור הלכה סימן תרצה

עד דלא ידע וכו' - וז"ל המאירי "חייב אדם להרבות בשמחה ביום זה ובאכילה ובשתיה עד שלא יחסר שום דבר ומ"מ אין אנו מצוין להשתכר ולהפחית עצמינו מתוך השמחה שלא נצטוינו על שמחה של הוללות ושל שטות אלא בשמחה של תענוג שיגיע מתוכה לאהבת הש"י והודאה על הנסים שעשה לנו" וע"ש מה שמבאר דברי הגמרא.

יוסף לקח (פירוש הגר"א על אסתר: סוף הספר)

ראו על ככה מרדכי ובית דינו גזרו לעשו' שמח' וי"ט וזהו' שכתמו' אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי רצו שיסתו וישכחו רישם וגלותם ושלא יזכרו חורבן הבית אחרי ראותם היד הגדולה וההשגחה המופלגת למקום עלינו עם היות שנסתלקה שכינה וכמו כן קציעה לדורות בשתייה מופלגת עד שיסכחו גלותם עכ"ז לא רצו לומר בהדיא שיסתו עד שיסכחו ירושלים אבל אמרו עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי שהם ההפכי' עכ"ז שיסכח רישו וגלותו ולא יזכור חורבן הבית בראש שמחה זאת וטעמו אחרי הודיעה' אותנו שבהיותנו בארץ אויבינו לא עזבנו יאות לנו לשמוח שמחה שלימה שלא יהיה בה זכרון דאגה כלל כי בזמן מרדכי שהיה סמוך לחרבן ולגלות מלכי יהודה היה קרוב לבלתי אפשר לשמוח שמחה שלימה זולתי ע"י רוב שתיית היין וזה נראה בעיני טעם נכון אל מה שהזכרנו מאת רז"ל על השתייה כפי פשט הענין ומה שאמרו חכמי האמת טעמו כטעם

מגילת סתרים ט"ט

...ולכך עשו גם כן יום טוב, שלפי דעתם שראו מחיית עמלק וחשבו שהוא אתחלתא דגאולה...ולפי דעתם שהוא אתחלתא דגאולה יש לעשות יום טוב כמו בגאולה ראשונה

שפת אמת פורים תרלד

נראה כי נס דפורים היה הכנה לבית שני כי הי' צריך להיות כח ועוז לבני ישראל. וע"י הנס נגבה לבם ויכלו לחזור לבית המקדש. וכן אפשר שיהי' לעתיד נס כזה קודם הגאולה כמ"ש חז"ל מעמיד עליהם מלך כהמן כו' שנס זה הכנה לגאולה:

רמב"ן במדבר פרשת נשא פרק ז'יג

חנכו הנשיאים את המזבח בכל המינין הקרבים עליו, על כן הביאו מנחה וקטורת ועולה וחטאת ושלמים. והקטורת והחטאת הוראת שעה, שאינם באים בנדבה, אבל להשלים בחנוכה כל הקרבנות נעשה כן, כי אין ישראל מקריבים זולתי אלו הקרבנות בלבד, כי החטאת והאשם דבר אחד ושם אחד הוא ותורה אחת להם:

והנה השם הנכבד הסכים על דעת הנשיאים וצוה (בפסוק יא) נשיא אחד ליום יקריבו, ולפיכך יתכן שהיא מצוה לדורות שיחנכו לעולם בית המקדש והמזבח. ולכך עשה שלמה חנכת הבית, דכתיב (דהי"ב ז ה) ויחנכו את בית האלהים המלך וכל העם. וכן אנשי כנסת הגדולה עשו חנוכה, דכתיב (עזרא ו טז) ועבדו בני ישראל כהניא וליואי ושאר בני גלותא חנכת בית אלהא וגו'. וכן לימות המשיח, שנאמר ביחזקאל (מג כו כז) שבעת ימים יכפרו את המזבח וטהרו אותו ומלאו ידיו ויכלו את הימים והיה ביום השמיני והלאה יעשו הכהנים על המזבח את עולותיכם ואת שלמיכם, והיא חנכה למזבח במלואים. והנה תהיה ענין זו המצוה, כענין פרשת טמאים בפסח (להלן ט) ופרשת בני יוסף (להלן לו), שהסכימה דעתם לדעת העליונה ונצטוו בהם לדורות:

בעקבי הצאן עמ' ריט

שהרי זוהי התכלית של כל הבריאה כולה - שתהיה לו ית' דירה בתחתונים, ובבית המקדש הוא שמתקיימת התכלית הזאת. ומה"ט כתב הרמב"ן שמצוה דאורייתא היא לשמוח בכל פעם שיבנו ביהמ"ק, שהרי בכך מתקיימת תכלית כל הבריאה כולה, ובודאי מן הנכון הוא לשמוח אז.

Out of the Depths (pp. 58-59)

The day after Purim Eve, after reading the improvised scroll,...

The Ukrainian guard whispered "Hitler kaput-Hitler is done for".... Within a minute, the announcement spread like wildfire...

Someone in the middle of the procession began... "ברוך מרדכי". "היהודי". The song of that night returned the next morning, about a month before the liberation.